

overhovedet, og i hvilket omfang. Det er udviklingen i denne ret fra slutningen af forrige århundrede til 1934, der behandles af Sven Fritz.

Ved den behandlede periodes start måtte bankerne ikke erhverve aktier for egen regning og havde altså ingen mulighed for, inden for lovens rammer, at deltage i emissionsforretninger. Ved lovgivning i de følgende år blev der i nogen grad åbnet op herfor. Et forslag i Riksdagen blev forkastet i 1903, men i 1909 blev der åbnet mulighed for oprettelse af særlige emissionsbanker, der med mindst 4 almindelige forretningsbanker som ejere, kunne drive emissionsvirksomhed. To år efter fik store velkonsoliderede forretningsbanker i begrænset omfang ret til at erhverve aktier for egen regning. Der blev aldrig oprettet emissionsbanker, men forretningsbankerne anvendte deres begrænsede aktieerhvervesret til at oprette datterselskaber med ringe aktiekapital, der så drev handel med aktier, finansieret gennem belåning af aktierne i moderselskabet. Bankerne fandt altså hurtigt en måde at omgå begrænsningerne i bankloven, ligesom de ved at etablere datterselskaberne som aktieselskaber undgik bankinspektionens kontrol. Det havde ikke været hensigten fra lovgivernes side, og bankinspektøren kritiserede stærkt denne forretningsadfærd. Første verdenskrigs spekulationsforretninger og den følgende efterkrigsperiode og deflationspolitik førte til lovgivning, der igen indskrænkede bankernes ret til handel med aktier. Fra 1/1 1922 blev det således forbudt for bankerne at erhverve aktier i selskaber, der forvaltede eller handlede med aktier. Dermed var fidusen med oprettelse af datterselskaber slut. Afslutningen kom med Kreuger-krakket i 1932, der satte fart i lovgiverne. Fra 1. januar 1934 ophørte bankernes ret til at erhverve aktier, med få undtagelser og overgangsbestemmelser. Fritz behandler især perioden frem til 1911 indgående og kommer herunder særligt ind på bankernes, interesseorganisationernes, de politiske partiers og pressens holdninger til lovgivningen. Motiverne fra forskellig side trækkes frem, og i den forbindelse kommer Fritz også ind på udviklingen i andre europæiske lande. Når det i bogens indledning fremhæves, at udviklingen behandles på international baggrund er det nok lidt flot, idet det alene er Frankrig, Tyskland, Østrig-Ungarn, England og de øvrige nordiske lande, der omtales. Fritz kommer imidlertid godt rundt om emnet, og bogen kan anbefales til interesserede i bankhistorie.

At der i Sverige udsendes en detailundersøgelse som denne er et godt udtryk for, at den bankhistoriske forskning er kommet meget længere i Sverige end i Danmark. Man kan håbe, at der i de kommende år vil blive rettet op på dette forhold.

Per H. Hansen

JUHANI PAASIVIRTA: Finland and Europe. The early years of independence 1917-1939, Societas Historica Finlandiae, Studica Historica 29, Helsinki 1988. 555 sider.

»Finland and Europe« er en oversættelse af forfatterens bog »Suomi ja Eurooppa 1914-1939« fra 1984. Det foreliggende arbejde er en fortsættelse af hans »Finland and Europe. International Crisis in the Period of Autonomy, 1805-1917« fra 1981, oprindeligt udgivet på finsk i 1978, og ligger i naturlig forlængelse af en række studier, som forfatteren, der indtil for nylig var professor i politisk historie ved universitetet i Åbo, har publiceret om Finlands relationer til de vestlige stormag-

ter, navnlig med henblik på den selvstændige finske stats opståen og internationale anerkendelse 1917-18. Der er tale om en meget grundig og faglig solid skildring af Finlands internationale relationer fra august 1914 (titlen på den engelske oversættelse er derved noget misvisende) og indtil udbruddet af 2.verdenskrig den 1.september 1939 med vægt på vekselvirkningen mellem indenrigs- og udenrigspolitikken.

Paasivirta har i fremstillingen valgt en analysemodel eller forståelsesmæssig ramme, hvor han skelner mellem et officielt niveau for Finlands internationale relationer: udenrigspolitik, forsvarsspørgsmål og udenrigshandel, og et uofficielt niveau, der – i henhold til forfatteren – består af ideologiske kontakter, kulturelle og sportslige relationer. Forfatteren fremhæver selv i forordet, at inddragelsen af netop disse aspekter giver et mere »comprehensive overview« af Finlands udvikling, end hvis en traditionel approach havde været anvendt.

Fremstillingen bekræfter dog kun delvis dette udsagn, hvilket helt klart hænger sammen med, at hverken Finlands kulturelle eller sportslige relationer havde en sådan betydning for landets internationale relationer, at de kan benyttes som egentlige forklaringsvariable. Her havde det været mere frugtbart, om forfatteren eksempelvis havde undersøgt betydningen af tyske og engelske industrikartellers forsøg på at præge landets handels- og udenrigspolitiske kurs (jfr. Harm Schröters: »Aussenpolitik und Wirtschaftsinteresse«, Frankfurt am Main 1983).

Trods ambition om en analytisk tilgang er forfatteren mere overbevisende i det deskriptive end i det analyserende. Og igen virker kapitlerne 1-4, der dækker perioden frem til indgåelsen af den finsk-sovjetiske fredsaftale den 14.oktober 1920 – Dorpatfreden, noget mere helstøbte og afklarede end bogens øvrige dele. Hvilket ikke er unaturligt, forfatterens tidligere videnskabelige produktion taget i betragtning. Men det legitimerer næppe disse kapitlers også kvantitative overvægt.

»Finland and Europe« bygger på omfattende kilde- og litteraturstudier. Kilderne omfatter ikke alene arkivalier af finsk proveniens, men også udenrigsministerielle akter fra Bonn, London, Paris og Stockholm, samt arkivalier fra bl.a. det svenske Krigsarkiv og den svenske socialdemokratiske arbejderbevægelse. Desuden er en gigantisk mængde både finske og udenlandske aviser gennemgået. I sig selv en imponerende arbejdspræstation.

Med hensyn til litteraturen har det undret mig, at forfatteren ikke i forbindelse med oversættelsen af bogen til engelsk har ført datagrundlaget ajour. Ifølge litteraturlisten er yngste bog fra 1983! Dette er så meget desto mere beklageligt, som der i årene indtil udgivelsen af den engelske oversættelse i 1988 er udkommet flere betydelige specialmonografier, der perspektiverer centrale dele af Paasivirtas foreliggende værk: Eksempelvis spørgsmålet om svensk militær hjælp til Finland 1925-39 p. 460 ff), der er udførligt beskrevet i Martti Turtolas disputats »Tornionjoelta Rajajoelle«, Helsinki 1984. Og betydningen af ideologiske – in casu socialdemokratiske – kontakter (bl.a. p. 390 f), der er grundigt undersøgt af Kersti Blidberg i »Splittrad gemenskap«, Stockholm 1984.

Trods disse kritiske bemærkninger er »Finland and Europe« en god introduktion til en meget interessant periode i finsk historie. Det bør hilses velkomment, at den gennem denne oversættelse er gjort tilgængelig for en større kreds af læsere.

Jens J.K. Gregersen